

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՆՈՒՄԻՏԵՐԻ ԿԱՐԴԻՆԱԼ

Ամեն տեղի համար ուր այս քաղաքի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 15րդ շրջանի (99-րդ տար.) բաժնորդագրութիւն է 20 Փր. կանխիկ: Կարելի է նաև բաժնորդագրուել քանի աժախ համար որ ուզուի, ամեն ժէկ ամսականը 2 Փր. հաշուելով և 1900 մայիս ամսէն անդին հանց- նելու պայմանով:

Նամակ և ծրարագրէք զրկել հետեւեալ հասցեով. M. P. RTOUKA- LIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԺԵ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 68

1900 ԱՊՐԻԼ 4

1900 ՄԱՐՏ 22 (Հ.Տ.)

ՉԱՐԻՔԱՐԹԻ

Կը հրատարակուի Դ. և Երթ. օրեր:

ՉԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կա- մասմարմայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պար- տաւոր չէ վերագրածուները հրատարակուած ձեռագիրները:

Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միլիգրամը 1 սանդիկարով 1 զիլիգրամը 2 սանդիկարով:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues, aux bureaux de Rédaction: Rue Glandevès, 17.

ՔՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օրմանեան պատրիարքի հրաժարք. — Վեհափառ կարողիկոսն ի Տփլիս. — Ատրպատական առաջնորդութիւն Եւ Հա- յեր. — Նամակ Պարսկաստանէն (Սալ- մաստ). — Նոր հրատարակութիւններ. — Թիւրքիական լուրեր. — Սեղանը քաղաքա- եան պատերազմը. — Արտասահմանի լու- րեր. — Մանուցումներ:

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ ՀՐԱԺԱՐԸ

Կ. պօլսն կը գրի «Ամաթօր»-ի բոլա- կիցը.

...Ռուսիա կաշխատի ոչ միայն տնտե- սական տեսակէտով իր իրաւասութեան տակ առնել Սեփի կը գրէր իրենադա- տը, այլև կրօնական տեսակէտով իր հոգա- նաւորութեան տակ ձգել այդ երկիր- ներ: Եւ պէտք չէ մոռնալ թէ Արեւել- քի մէջ ամեն կրօնական խնդրի իր մէջ կը պարունակէ քաղաքական խնդիր մը: Ռուսիա հրաժարած չէ այն յա- լանութենէ որ 1854ին յայտնած էր: օրթոտքս դաւանութեան պատկա- նող բոլոր քրիստոնեաներն իր պաշտ- պանութեամբ տակ առնելու համար, Պայնարճաւ դաշնագրին գործութեամբ:

Այսօր ժամանակը հասած կը հա- մարի իր հին պահանջները նորէն ընելու և կը ջանայ Հայերն օրթոտքս սուրբեան դարձունել, խոստանալով որ երբ ուսական եկեղեցին ընդու- նին, Յարի պաշտպանութեան տակ կը մտնեն և ա' թիւրքերի հարստահա- ըութիւններէն վախճալու տեղի չմնար: Ռուս քահանայներէ և վարդապետնե- րէ կազմուած միտինարութիւններ եկած են Էրզրումի նահանգը ուր սաստիկ եռանդով կրօնական տարած- ման կաշխատին և արդէն 5000էն ա- լելի Հայեր ուսադաւանութիւն ըն- դունեն են: Հայ քահանայները չկրնա- լով ա' իրենց հօտ լուսաւորչական ե- կեղեցիի փարախին մէջ պահել, իրար անցան և իրենց ազադակ հասուցին մինչև Գուսափուի պատրիարքարանը: Օրմանեան պատրիարք վաղեց գնաց Բ. Գուսն ու պալատ գանդատեցաւ, պնդելով սա կէտի վրայ թէ պէտք է Հայերին հետ սիրաշահող քաղաքակա- նութեամբ մը վարուիլ որ յուսահա- տաբար չհրժան իրեն Ռուսիայի գիր- կը և ցոյց տալով թէ ինչ վտանգներ կրնան ծագիլ ասկէ օսմանեան կայս- րութեան համար: Բայց ականջի ծայ- րով միայն մտիկ ըրին իրեն և բաւա-

կանացան անորոշ խոստումներ տալով թէ Հայերը կրնան վատահ լինել կայ- սերական կառավարութեան հոգա- ծութեան վրայ: Արդ, այդ հոգածու- թիւն այնպիսի եղանակով մը ցոյց կը տրուի որ Ամեն. Օրմանեան որչափ ալ թիւրքերին զիջողութիւն մը ուզէ ցոյց տալ, չպիտի կրնայ ընդունիլ ա- նոց յաւակնոտ պահանջներն ու ընդ Գուսափուի պատրիարքական իշխանութեան հիմերը խախտելու և լուսաւորչական եկեղեցիի կարգապա- հութիւնը խանգարելու կառաջնոր- դեն:

Արդէն մի քանի անգամ երկարօ- ընէ զրաժ եմ ձեզ Սիսի կաթողիկոսա- կան խնդրին և թիւրքերի անվատ ջանքերին վրայ որ Սիսի կաթողիկոսը կ. պօլսի պատրիարքին դէմ հանեն որպէսզի հայ հասարակութեան մէջ հերձուած մը ծագի: Նոյնպէս իր ժա- մանակին ծանուցած եմ ձեզ թէ վեր- ջին անգամ եղած Սիսի կաթողիկոսա- կան ընտրութիւնը — որի արդիւնքն եղած էր աղբային դատին նուիրուած եկեղեցականի մը կաթողիկոս ընտրուի- լը — անվաւեր հաշակուեցաւ Բ. Գուսն և Օրմանեան պատրիարքը կառավա- րութեան այդ ճնշման ենթարկուելու նշանակելի տկարութիւնն ունեցաւ: Եթէ Գուսափուի պատրիարքարանը կարծած էր այդ կերպով զինաթափ ընել թիւրքերը, չարաչար սխալած էր, ինչպէս որ այդ ցոյց տուին հիմա իրեն: Գառական և կրօնական նախա- րարութիւնն ազգարարեց պատրիար- քին թէ Սիսի կաթողիկոսական ընտ- րութեան գործողութիւնները կայսե- րական կառավարութեան բացարձակ վերահսկողութեան տակ և իր որոշած կերպով պիտի կատարուին, այնպէս որ Գուսափուի պատրիարքարանն ունէ պաշտօնով այդ ընտրութեան գործե- րին խառնուելու իրաւասութիւն չունի: Ատոր վրայ, Ամեն. Օրմանեան նկա- տելով որ ա' համբերութեան բաժա- կը չափազանց լցուած կը թափի, իր հրաժարական տուաւ: միակ միջոց որ իր ձեռք ունի, Սիսի կաթողիկոսական ընտրութեան հսկելու իրաւասութիւ- նը դատական և կրօնական նախարա- րութեան կողմէն խլուելուն դէմ բողո- քելու համար:

Իր հրաժարական չընդունուեցաւ սուրբանէն և Հայերի Ազգային վար- չութեան խառն ժողովի անդամները,

սրոնք կառավարութեան խոնարհ ծառայներն են, կը ջանան համոզել պատրիարքը որ հրաժարականը յետ առնէ. բայց Ամեն. Օրմանեան այս անգամ իր կորով ցոյց տալով, խոս- քին վրայ հաստատ կեցած է: Հրա- ժարականն այն պայմանով միայն յետ պիտի առնէ որ կաթողիկոսի ընտրու- թիւնն ամենայն ազատութեամբ և ե- կեղեցական կանոններին համեմատ կատարուի: Իսկ թիւրքերն ալ ի- րենց կողմէ այդ նկատմամբ ունէ խօսք անգամ լսել չեն ուզեր:

Գառական և կրօնական նախարար Ապտիւրրահման փաշան շատ ձախող- գործ մ' ընել կուտայ իր կառավարու- թեան որովհետև լուսաւորչական եկե- ղեցի հիմնական օրէնքները բռնա- բարեկով թիւրքերէն ընտրուած կա- թողիկոս մը ոչ մի հեղինակութիւն չը պիտի ունենայ հայ ժողովուրդին վրայ և անոր մէջ ուսադաւանութեան յա- րողները հետզհետէ աւելի պիտի շա- նան: Ինչ պիտի շահի այս կերպով թիւրք կառավարութիւնը. հետեանքն այս միայն պիտի լինի որ իր Հայ բա- յաներ ուսական պաշտպանները (protégé) պիտի դառնան որով Ռու- սիան առիթ պիտի տրուի ամեն օր թիւրքի տներէն գործերին միջա- մտելու:

ՎԵՆԱՔԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆ Ի ՏՓՂԻՍ

Ամենայն Հայոց վեհ. կաթողիկոսը Էջմիածնէն ճանբայ ելնելով Տփլիս հասեր է մարտ 17/29ին ուր պիտի անցունէ Զատիկ տօնը:

ԱՏՐԱՍԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐ

Պարսկաստանի Հայերը երկու թեմի բաժանուած են. Ատրպատական որի կեդ- րոնն է Թաւրիզը և Պարսկաստանի ու Հնդկաստանի միացեալ թեմը որի աթո- ռանիստն է Ասպահանի Նոր Զուղան: 40 տարուց քիչ աւելի է որ Ատրպատականի աթոռանիստն Թաւրիզ եղել է. անկէ ա- ուջ Առաջնորդներ նստում էին Արտաշա- թաղէի առաքելոյ վանքում:

Ատրպատականի Հայոց յիշողութեան մէջ դեռ թարմ է հանգուցեալ Սահիան նոս եպիսկոպոս Միթթարեանի փալուն գործունէութեան յիշատակը. հանգուց- եալը, թէև ոմանք ասում էին որ կաշառակեր էր, այնու ամենայն սիրելի եղած էր իր հօտին և ակնածելի:

մինչև իսկ ահարկու՝ կառավարութեան և միւս հասարակութեանց. Այս այն ժա- մանակներն էր երբ Հայկական հարցը դիւանագէտների սեղաններին վրայ կա- րեւոր տեղ կը բռնէր. Պարսիկները հաւա- տացել էին թէ քիչ ժամանակից արև- մուտքից իրենց սահմանակից կուսենան օսմանեան պետութեան փոխարէն հայ- կական իշխանապետութիւն մը: 1892ի խօշորան վերջ դրեց Միթթարեանի կեան- քին և յոյսերին (Պարսկաստանում էլ մի- ածնից անկախ պատրիարքութիւն հիմ- նել). այնուհետև եկան խաշատուր վար- դապետի և Սուքիաս եպիսկոպոսի ան- զոյն պաշտօնավարութեան կարճ օրերը: Ատրպատականի Առաջնորդութեան ամե- նէն աղմկալից, ամենէն դժուար օրերը Սարաճեան Սրազանին բաժին ընկան, որ այն ատեն դեռ վարդապետ, կարո- ղացաւ բոլոր վտանգներին դիմագրաւել և պարզերես դուրս գալ: Մեր նպատա- կը չէ Արմ. Եր. սուղ չլըրը Սարաճեան Սրազանի պաշտօնավարութեան ժամա- նակ պատահած բազմաթիւ դժոճերի պատմութիւնն անելով լեցնել և ոչ էլ թիւրքի «Մշակ»-ի մէջ Թաւրիզի Ռուսաց հիւպատոսի հրահանգով գրուած անուանարկիչ յօդուածները հերքել. ար- դէն Թաւրիզի հայ հասարակութիւնն իր ընթացքով ցոյց տուեց թէ որչափ սիրում է իր Առաջնորդին, որ նրան ճամբու- դրած ժամանակ խնդրում է և համախօ- սական է տալիս որպէսզի Էջմիածնում իր հաւանած և յարմար դատած եպիսկո- պոսն ուղարկել տայ իրենց առաջնորդ, քանի որ Ռուսաց հիւպատոս Պետրովի ամենազօր կամքով և նրա ագէնթ Սասի- կի էնտրիգներով զրկում են իրանից: Ատրպատականի Հայեր Առաջնորդ ու- ղում էին, Վեհ. Հայրիկը նեղը մնացել էր, ուստի հայ եպիսկոպոսներին չկար յարմարաւոր մէկը. Սուքիաս եպիսկոպոս անէժքով յիշում էր Պարսկաստանում անցկացրած օրերը, Սարաճեանին վերա- դարձնելը Ռուսաց քաղաքականութեան դէմ բացարձակ կոխ կը նշանակէր. վերջ ի վերջոյ Վեհափառը կանգ առաւ Այ- վատեանի վրայ որին և եպիսկոպոս ձեռ- նադրելով Թաւրիզ ուղարկեց: Թաւրիզե- ցիք դժգոհութեամբ ընդունեցին այս կարգադրութիւն և որովհետև իրենց ա- ռաջնորդը իրենց ընտրելու իրաւունքը չունին, այդ պատճառով և լռեցին: 1 1/2 տարի կը լինի որ Այվատեանը մեր առաջ- նորդն է. ինչ արտա սրբեօք, կը հար- ցնէ ընթերցողը. սրա պատասխանն ստա- նալու համար կը յանձնարարենք կարգաւ Վառնայի հայ հոյիչ ու զբոսաբան թերթին մէջ Թաւրիզից գրուած սոփիստութիւննե- րը. ա' երեւակայեւ պէտք է թէ մարդ որ- չափ ստոր պէտք է լինի որ այդպիսի մի թերթի մէջ գովասանուի: Վեց ամից աւելի է որ Այվատեան Սարաճեանով վեր ընկած է, իր ներկայութեամբ պաշտօն- եաները անխիղճ կերպով կողպտում են

ժողովրդին և ծագուն չէ կարող հանել. Թաւրիզ գնալ կուզէ, բայց արդեօք Թաւրիզեցիք պիտի ընդունին զինքը. իր զոհերի ուրուականները չեն հալածեր իրեն. Թեմակալութեան բոլոր վիճակներն անհովիւ անխնամ, Սալմաստի պէս ամենակարեւոր մի վիճակի գործակալութիւն յանձնած է վերին աստիճանի տգէտ և կախարդ մի քահանայի: Ուրմիոյ Հայերի հօտը յօշոտվում է օրթոտոքս. կաթոլիկ և բողոքական միասնարարութիւններէն, մի քահանայ ուղարկեցին իրր հօլիւ և քաղցած թողլով պարտաւորցրին որ նա ևս գայլերի հետ միանայ: Սալմաստի Սալմաստի գիւղը գրէթէ կաթոլիկներ ճանկն ընկել է. ամբողջ թեմին մէջ երկու հատ օրինաւոր քահանայ չկայ և այս բոլորի վրայ մեր եպիսկոպոսը քննադատում է Օրմանեանին թէ լաւ չի կառավարում իր հօտը...

Այլատեանից մի ամիս առաջ էջմիածնից եկաւ Խաչիկ վարդապետ Դատեանը իբր առաջնորդական փոխանորդ Սալմաստի, Խոյի և Ուրմիոյ. ասուպի պէս եկաւ անցաւ այս մարդը. ամեն տեղ եռանդոտ գործել սկսեց և կիսատ թողլով հեռացաւ. եթէ իր բոլոր պաշտօնավարութեան ընթացքում մի գովելի գործ կատարեց, այդ էլ Ուրմիում Ռուսաց միսիոնարութեան դէմ իր սկսած բռնն պայքարն եղաւ որ և պատճառ եղաւ իր հեռացելուն: Թէ ուսու կառավարութիւն և թէ մեր հոգեւոր իշխանութիւն հիստթափ եղան. Խաչիկ վարդապետը էջմիածնում համարում էր Ռուսի մարդ, այդ պատճառով բոլոր միաբանները քաշում էին նրանից. ամբողջ օրը ուսու պաշտօնէից հետ էր. Երեւանի նահանգապետը յանձնարարել էր Թաւրիզի կոնսիլին և սա էլ պարսիկ պաշտօնէից ներկայացրեց իբրեւ իրենց մարդը. Այս ընթացքը շարունակուեց մինչև Խաչիկ վարդապետի Ուրմի գնալը, ուր հակառակ ամենի ըսպաւածին, քաջարի պաշտպան հանդիսացաւ Ռուսաց միսիոնարութեան խաբերալուծեան գոհերին: Անշուշտ Խաչիկ վարդապետը իր այս վերջին գործովը քաւեց իր նախկին ծանր սխալները և մաքրուած հեռացաւ Սալմաստից:

Արդարեւ կրօնը համոզումի, խղճի խընդիր է. սակայն Պարսկաստանում մի ժողովուրդ կայ որ բոլորովին տարբեր գաղափար ունի կրօնի մասին. դա Ասորին է որ օրը չորս անգամ կարող է իր կրօնը փոխել, նայած թէ ո՞րից աւելի վարձատրութիւն է, փող կը ստանայ: Կէս դար է որ բողոքական և կաթոլիկ միսիոնարներ հաստատուած են Ուրմիում, միլիոններ ծախսել են Ասորիներին համար, 2 սերունդ կրթել են, տպարան, լրագիր, դպրոց, բժշկական գօլէճ և հիւանդանոց ունին. տասը տարուց ի վեր Անգլիաի եպիսկոպոսներն ալ եկած են Ամերիկացոց օգնութեան որոնք կարծում էին թէ այլևս Ուրմի իրենցն է. սակայն մի գեղեցիկ օր Ասորիների հրաւերով Ուրմի է մտնում Ռուսաց միսիոնարութիւնը և բոլոր Ասորիներն անխտիր—կաթոլիկ, բողոքական, եպիսկոպոսական և նեստորական—գիմում են նորեկներին և օրթոտոքս արձանագրուում: Հայերն որ Ուրմիում Ասորիներից վեց անգամ քիչ են, հրապարակեցան Ռուսներին փայլուն խոստովանելու և բաւական թւով օրթոտոքս գրուեցան. սակայն երբ Ռուսաց սալմաստները չուտով չեղեցան վարդապետների ետևից և տիրող կառավարութիւնը դարձեալ նոյն մնաց, այն առեն զղջացին և մայրենի եկեղեցւոյ գիրկը դառնալ ուզեցին: Առ այժմ կրօնափոխութեան հարցը այս անորոշ դրութեան մէջ է. աղքեցիկ մի Առաքնորդ շատ բան կարող է անել. սակայն Այլատեան չուզեց Ուրմի գնալ որովհետև տեղւոյն ժողովուրդը աղքատ է և կը վախճայ որ Սալմաստի Հայերից առած փողերն այնտեղ ծախսէ:

Սալմաստ, 21 փետր. 1900

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

Սալմաստ, փետր. 21/5 մարտ 900

Մեր դրութիւնը օրից օր վատանում է: Իբրեւ մարդ և հայ այստեղ ապրիլ՝ անկարելիութեան չափ վատացել է: Մարդասպանութիւններ անպակաս, հարստահարութիւններ մշտական: Սոսնց վրայ աւելցուր նաև Դաշնակցականների ենիշարիական բարբարոսութիւններ որոնք իրենց գաղաթնակէտին են հասել: Այս ամեն չարիքներ ձեռք ձեռքի տւած, ուխտել են ուժասպառ աճել Սալմաստի Հայերին, և դժբաղդաբար յաջողւում են էլ:

Մի քանի շաբաթ առաջ էր, երբ փայտուկցիներ թալանեցին սարփարաստից, սպանւած Աւետիսի պատճառով. իսկ մեր Առաջնորդը չկարողացաւ մի փոքր պաշտպանութիւն ցոյց տալ: Այժմ էլ կարգը Մահլաճյիներին հասաւ: Սարփարաստը պահանջում է Մահլաճի բնակող մի քանի «կաշախ»ներ. Առաջնորդը երբէք չմիջամտեց այս խնդրին. իսկ խեղճ Մահլաճյիներ, մի կողմից սարփարաստի «գուսադ»ի, «քունտա»ների տանջանքներից սարսափահար, միւս կողմից իր տան նստող ենիշարի դէմ. դակից և սրից վախեցած, ազատութեան միակ ճար «Վառմա»ն (կաշառք) նկատելով տւին 420 թուման (840 ռուբլի) և ազատեցին սարփարաստից: Թշուառ Սառնացիներն էլ Մահլաճյիներին բաղդակից են. կաշախ պահելու պատրւակով՝ Սառնացի Թաթում աղայից անցեալ օրեր առին 75 թուման:

Յանուն դաշնակցութեան մի քանի լիրբ զինուորների, Սալմաստցիներ այսպէս հարստահարւում են, տան. չուում ու մեռնում: Սալմաստցիների այս զոհողութիւնների փոխարէն, այդ զինուորներին (!) երախտագիտական (!) վերաբերմունքներն էլ սրանք են:

Մեզ համար սովորական և անմեղ խաղեր են դառել Մահլաճում «գօրով» փող առնել, մէկին անպատել, միւսին ծեծել, տասնեակ սիրուհիներ պահել. դրանք ոչինչ, դրանք բոլորն էլ հասարակ բաներ են:

Մի քանի օր առաջ, Մահլաճի հայդուկներից մէկը մի խեղճ գիւղացիի հետ խօսակցում է: Գիւղացին իբրեւ թէ մի անզգոյշ նկատողութիւնով վերաբերում է իր պատւաւոր (!) խօսակցին, որ չկարողանալով տանել այս վերափոխումը, հանում է ըէփօլէրը և ուղում է անմիջապէս սաղմն. նեւ իրան անպատուղին. բազմաթիւ գիւղացիների միջամտութեամբ հաղիւ հազ ազատւում է խեղճ գիւղացին: Բայց կարելի՞ բան էր որ այդ զինուորն (!) առանց իր արդար (?) վրէժ առնելու հանգստանար: Գիւղերը վերցնում է հրացանը և գնում գիւղացիի տան կտուրը բարձրանում և սկսում է երգիքից գնտակների կարկուտ թափել: Թշուառ գիւղացիի կինը, այս բարբարոսական տեսարանից սարսափահար, անմիջապէս խելագարւում է և մի քանի օր յետոյ մեռաւ, անմեղ զոհ դառնալով ենիշարի դաշ-

նակցական բարբարոսութեան:

Փետր. 17ին Մահլաճում կատարւեց մի հրեշտային ոճրագործութիւն, որն իսկական գոյներով նկարագրելու համար ինձ բաւեր պակասում են: Հայթուէքերից մէկը բռնի միջոցներով ձեռք է գցում մի Մահլաճցի հարսի. մի տարի գործածելուց յետոյ հեռանում է Մահլաճից: Նրա (հայթուէքի) մտերիմ (!) ընկերներից մէկը շարունակում է հեռացող ընկերի գործը (ի հարկէ էլի բռնի): Վերջերս վերադառնում է պանդուխտ հայթուէքը և տեղեկանում է իր սիրուհու (!) անհաւատարմութեան մասին: Փետր. 17ին նա վրէժ առեց անհաւատարիմ սիրուհուց, նրան սրախողխող անելով. կիսակենդան դիակը ազատւում է կատաղած տարփածուի ձեռքից, գիւղացիների միջամտութեամբ: Բայց այս սարսափելի դրութիւնը, ձեր կանանց ու աղջկաների պատիւների բռնաբարւում, նիւթական ահագին դոհողութիւններ, դոհք ստեղծեցիք, դոհք Մահլաճցիներ, դոհք պատրաստեցիք ձեր կորստեան գերեզմանը և այսօր նրա առաջ կանգնած սարսափում էք, անիծելով ձեր «բէբաղդութիւն»ը: Սալմաստի հայաքնակ Մահլաճ գիւղը ցրտաւ է: Թէև տխուր, թէև անհաւատարի է թւում ամենքիս, բայց և այնպէս սա անհրաժեշտ իրականութիւն է: Մինչև այսօր Մահլաճցիներ հաւատում էին թէ եպիսկոպոս պիտի հեռացնէ ենիշարներին. (դա ինքն էր խոստացել). բայց այսօր տխուր իրականութիւն նրանց յուսախաբարեց: Մահլաճցիների մեծ մասը պատրաստւում են Ռուսաստան գաղթել. մնացեալներն էլ Սալմաստի այս և այն գիւղերում տներ վարձել են փոխադրելու համար: Գիւղատէր Աղան տեսնելով որ իր գիւղացիներ անդադար հարստահարւում, աղքատանում են և իրան օգուտ չեն հասցնել, գիւղացիներից պաշտօնապէս պահանջել է որ հեռանան իր գիւղից, որովհետև ինքը Թուրքերով պիտի բնակեցնէ գիւղը: Աղքեքները լոյս, դաշնակցականներ՝ դուք յիշեցում նստող բերօսականներ, ուրախացէ՛ք, վերջապէս Հայաստանը ազատելուց յետոյ, Սալմաստի ՄԱՀԼԱՍՏ գիւղը ազատեցիք իր ՀՍԹ բնակիչներից:

ՄԱՆ-ԱՐՄԷՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆԻԹԵԻՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈՅՈՍՏԱՆԵԱՅԹ կրօնական և աստուածաբանական ամսաթերթի Ա. թիւը որ ապրիլ 1էն սկսած է հրատարակել Մանչեսթրի մէջ նոյն քաղաքի հոգևոր հովիւ Արթ. Տ. Թորոս քահանայ Տ. Խոհակեան Զուղայեցի որ աստուածաբանութեան վարդապետի (docteur) վկայական ստացած է Գերմանիայի մէջ ուր առած է իր ուսում:

Արթ. Տ. Թորոս քահանայն դեռ աշխարհական եղած ատենն իսկ, 1888ին, կ.պօլսի մէջ կը հրատարակէր Եկեղեցի Հայաստանեայց անուն թերթ մը

որ մեծ ընդունելութիւն գտաւ ժողովրդէն. բայց յետոյ երբ պաշտօնով Երուսաղէմ կանչուեցաւ, ստիպուեցաւ դադարեցունել անոր հրատարակութիւն:

Տ. Թորոս քահանայն այժմ Մանչեսթրի մէջ նորէն սկսած է գործադրել իր այդ վաղուցույ փափաք որ պէտքը թէև շատերէ զգալի եղած, բայց հրապարակի վրայ ոչ ոք զոնուեցաւ դեռ ատոր ձեռնարկող. կրասուէր թէ Երուսաղէմ պիտի վերսկսի հրատարակել իր «Սիօն». կրասուէր թէ կ.պօլսի կրօնական ժողովը պիտի ձեռնարկէ կրօնաթերթ մը հրատարակել. բայց ատենք բոլոր խօսք մնացին. և ահա Մանչեսթրի Տ. Թորոս քահանայն կուգայ շատերի զգացած այդ պէտքը լրացունել, մանաւանդ որ ինք գործին մասնագէտն ալ է:

Ա թիւը որ ստացած ենք, կը պարունակէ վեհ. Հայրապետի օրհնութեան և քաջալերութեան կոնդակը Արթ. Խմբագրի այս ձեռնարկի համար: Յառաջաբան մը Խմբագրէն գրուած, Աւանդութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ (Նախկին կրօն Հայոց. — Դարձ Արգարու) և Լազարեան ճեմարանի գրչագիր Աւետարանը: Ասոնք բոլորն ալ Տ. Թորոս քահանայի գրչէն ելած են որի հմտութեան հետ միանալով և սահուն ոճ մը, նոյն իսկ անտարբերներն ալ կը յօժարեցունէ կարգաւ առանց յոգնեցունելու և այս նշանակելի առաւելութիւն մ'է, մանաւանդ ներկայ ժամանակիս մէջ կրօնական նիւթերի վրայ գրողի մը համար: Ասոնցմէ դատ կայ նաև «Քարոզ ի Ս. Ծնունդն Քրիստոսի», Գեր. Տ. Մամբրէ Եպ. Մարկոսեանէ խօսուած, որ հին վարդապետների քարոզական ոճի գրոյշը կը կրէ իրեն վրայ:

Ոչ միայն կրօնական, այլ և բանասիրական տեսակէտով ուղարկութեան արժանի են Տ. Թորոս քահանայի գրածները Լազարեան ճեմարանի գրչագիր Աւետարանին վրայ որոնք շարունակելի են յաջորդ թիւերին մէջ:

Արտասահմանի հայ գաղութներին մէջ Հայաստանեայց եկեղեցիի ոգինու, յիշատակները վառ պահելու ծառայող այս թերթ արժանի է քաջալերութեան նոյն եկեղեցիի զաւակների կողմէն:

Տարեկան բաժնորդագինն է ամենուրեք 4 չիլինգ կամ 5 ֆրանգ, վեցամսեայն 2 չիլինգ կամ 2½ ֆրանգ, փոստի ծախքն ալ մէկտեղ հաշուելով:

Խմբագրութեան կամ բաժնորդագրութեան վերաբերեալ որևիցէ գրութիւն պէտք է ուղղել «Հայաստանեայց եկեղեցի»ի Խմբագրութեան, հետեւեալ հասցեով:

Armenian Rectory
Upper Brook street
(England) MANCHESTER

ԹԻԻՐԲԻԱՆԸ ԼՈՒՐԵՐ

Զրոյց կը պտրտի թէ Գոնեա Պաղատաի երկաթուղիի շինութեան գործին դէմ արգելքներ ծագած են, հա-

կառավարողները կողմէն դաւեր խաղ-
ցուելով :

— Սուլթանի գահակալութեան
25րդ տարեդարձին առթիւ նոր նա-
մակադրոշմներ շրջաբերութեան հա-
նել որոշուած է :

— Ուսմանիսէն և Պուլկարիսէն
հրեայ գաղթականներ հետզհետէ կեր-
թան թիւրքիա, այդ երկիր իրենց
չահադիտութեան յարմար տեղ մը
նկատելով թիւրք կառավարութիւնը
կը քաջալերէ ատոնց գաղթը փոխա-
նակ իրարդէն ունեցած հպատակներ
կառավարել գիտնալու, ուրիշ երկիր-
ներէ վտարուածներին իր երկրի մէջ
տեղաւորուելու դիւրութիւններ և հո-
ղեր կուտայ :

— Թիւրք կառավարութիւնը Պարս-
կաստանէն թիւրքիա բերուած ապ-
րանքներէն հարիւրին 2 մաքսատուրք
միայն կառնէ, մինչդեռ թիւրքիսէն
Պարսկաստան մտած ապրանքներէն
%ին 6 մաքսատուրք կառնուի թիւրք
կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ
որ պարսիկ կառավարութիւնն ալ օս-
մանեան ապրանքներէն %ին 2 մաք-
սատուրք առնէ :

— Երեւանէն 4,000 տուն իսլամ
բնակիչներ խնդրեր են թիւրք կա-
ռավարութիւնէն որ իրենց արտօնու-
թիւն տրուի թիւրքիա գաղթելու :

— Պէրլինի կայսերական նաւային
պաշտօնարանի կողմէն վերջերս հրա-
տարակուած վիճակագրէն կիմացուի
որ Սլմանացիներին թիւրքիաի մէջ
գնած կալուածներն ու հողերը կար-
ժեն իւր 30 միլիոն մարք (մէկ մարքը
1 ֆր. և 25սնդմ. է) : Ազգէ գատ, մինչև
հիմա 215 միլիոն մարք գործածած են
թիւրքիաի մէջ ճարտարագործական
ձեռնարկներ, գլխաւորապէս երկա-
թուղիներ, առանց հաշուի գնելու
այն 400 միլիոն մարքի նոր գրածա-
ցուլը որ պիտի գործածեն նոր զի-
ժերի շինութեան :

— Ղազի Օսման փաշան որ ժամա-
նակէ մ'ի վեր հիւանդ էր, վերջապէս
չկրնալով ազատուիլ մեռաւ ապրիլ 4ի
գիշերը : Օսման փաշան Եւրոպիացի
էր : 1853ին կ. պոլսի Զինուորական
վարժարանէն շրջանաւարտ ելնելով և
հետզհետէ զանազան պատերազմների
մասնակցելով ատիճանի բարձրա-
ցումներ ստացած էր իր անուն հան-
րածանօթ դարձաւ մանաւանդ 1877ին
ռուսթիւրք պատերազմին ժամանակ
Բէլլիարի պաշարման միջոցին Ռու-
սիային քաջաբար և յամառութեամբ
դիմադրելով, թէև ի վերջոյ գերի
ինկաւ : Վերջերս սուլթանի պալատին
ընդհ. հրամանատարն էր որովհետև
սուլթանը կուզէր անոր ժողովրդա-
կանութենէն օգտուիլ, վստահութիւն
ունենալով նաև անոր կողմ հաւատար-
մութեան վրայ :

ԱՆԳԼԻԹԻՐԱՆՍՎԱՆԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Անգլիացիները նշանակելի պարտու-
թիւն մը կրեցին մարտ 31ին թա-
պանիս չըջակայները, Պոնթֆոնթէյ-
նի և Լիյոնպրանտի մէջտեղ : Պոնթ-
ները ճանապարհին վրայ դարանա-

մուտ եղած յարձակեցան Պրօստփու-
տի գորագունդին վրայ և անոնց ձեռ-
քէն խլեցին 7 թնդանօթ և իրենց
բոլոր կարասիներ : Այդ կռուի մէջ
Անգլիացիներէն 350 հոգի կորսուած
է, միասին հաշուելով նաև այն 200 հո-
գին որոնք Պոնթներին ձեռք գերի
ինկած են :

— Անգլիական լրագիրներն վար-
ընթեմէն (ֆէբրի մէջ) հեռագիրներ
ստացած են որոնք կիմացուին թէ
Պոնթները Ֆրանսիայի Սթրիսի մէջ
չատ գորաւոր զիրք մը բռնած են
այժմ ուրկէ կատարեալ ճշգրտեամբ
կը ուժակոծեն միշտ անգլիական դի-
քերը :

— Պոնթֆոնթէյնէն ապրիլ 1ին
հեռագրած են «Մորնինկ Բոսթ»ին
թէ չուր առնելու գործիքները քան-
դուած են բայց վախալու տեղ չկայ
որովհետև աղբիւրները բաւական
չուր կուտան :

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը բացատրէ
թէ չուր առնելու գործիքներն ու
չըջեղներն որոնց վրայ կը խօսուի հե-
ռագիրներին մէջ, Սինա. Բոստի մէջ
հաստատուած են Մօտէր. Բիլլըր
գետին վրայ. ատոնք ջրաբաշխական
մեքենայներ են որ հզօր ջրհանների
միջոցով գետին չուրը կը բարձրացու-
նեն մինչև Պիւլմանքօրի գագաթը և
անկէ ալ նորէն վար կիջեցունեն դէպի
Պոնթֆոնթէյն քաղաքը :

Պոնթները գրաւած բռնած են միշտ
չըջեղները, թէև անգլիական թնդա-
նօթածիզ զօրքեր կը ուժակոծեն զի-
րենք հեռացունելու համար :

— «Ուէթմինսթըր Կադէթ» կըսէ
թէ Պիւլմանքօրի միջադէպի գլխաւոր
հետեւանքներէ մին այս պիտի լինի որ
անգլիական զօրաբանակը պիտի ստիպ-
ուի ուշացունել դէպի հիւսիս յառա-
ջանալը որովհետև հարկ պիտի լինի ոչ
միայն եղած կորուստներին տեղը լե-
ցունել, այլև մեր (անգլիական) զօրա-
բանակի ալ կողմ ապահովութիւնը
հաստատել թապանչուն վերստին
գրաւելով և ատոր համար ալ բաւա-
կան շատ զօրք պէտք է որ գրաւուած
զիրքերը պահպանեն և բաւական ալ
զիւրաշարժ պէտք է լինին որ մինչև
Լէյոնպրանտի արեւելեան կողմը եր-
կիրը պաշտպանեն :

— Սիմոնսթաունէն կիմացուին որ
Անգլիացիներին ձեռք գերի ինկած
Պոնթներին մէջ ժանտատենդի (fièvre
typhoide) հիւանդութիւն ինկած է և
լաւ խնամ չտարուելով շատեր կը
մեռնին :

— Փորթուկալի կառավարութիւնը
թոյլատրեց Անգլիային որ իր զօրքեր
Հարաւային Աֆրիկէի մէջ փորթուկալ-
եան ցամաքէն, Պէրլանէ և Իւնթա-
լիէն անցունէ, դէպի Թրանսվալ
յառաջանալու համար :

Պոնթներին համակիր եւրոպական
թերթերը կը բողոքեն փորթուկալի
այդ վարմունքի դէմ, չէզոքութեան
հակառակ համարելով, փորթուկալի
կառավարութիւնը կը յայտարարէ
թէ ինք կը պահպանէ իր չէզոք դիրք
երկու պատերազմիկներին միջև. բայց
1891 յունիս 11ի միջազգային դաշ-

նագրի 12րդ յօդուածին համեմատ,
ինք պարտաւոր է հոն նշանակուած
տեղերէն փոխանցման (transit) թոյ-
լատրել «ամեն անձի և ամեն տեսակ
ապրանքի» : Ուրիշ տէրութեան մը
հետ եղած պատերազմը չկրնար ջնջել
պատերազմէն առաջ փորթուկալի հետ
կնքուած և վաւերացուած դաշնագ-
րութիւնները :

Եւրոպական լրագիրներէն ոմանք
չատ նշանակութիւն չեն տար Լորտ
Բոպէրթիսի այդ ծրագրի որի համե-
մատ Պէրլանի կողմէն կուզէ արշաւել
Թրանսվալի վրայ : Փորթուկալեան
երկաթուղիներ քանի մը հարիւր մղոն տեղ
է. իսկ անկէ անդին դժուարամատչի
լեռներ և դժուարակոխ ճանապարհներ են
դէպի Բրէթորիա երթալու համար
որով այդ կողմէ իր յարձակում շատ
գժուար կը դառնայ :

— Պոնթֆոնթէյնէն կը հաղորդեն
«Թայմզ»ին թէ թշնամիին շարժում-
ները ցոյց կուտան որ կարծուածէն
աւելի բազմաթիւ զօրքեր կը ցած են
հաւաքուիլ Օրանի տէրութեան
հիւսիսակողմը : Օրիվիէ հրամատարն
անգլիական զօրքերի հայածանքէն
փախչիլ յաջողելով, Լէյոնպրանտը
գրաւելով և թապանչուն վերստին
գրաւելով ապացուցեց թէ շատ ճար-
տար ուղղափառ մ'է և կը ցած է գո-
չակել անգլիական զիրքերը տկար
կողմը :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Նիւեորքի «Գրիսլըն Զէրալտ» լրա-
րի տնօրէնն անգլիական կառավարու-
թենէն թողութուութիւն ստացաւ չո-
գենաւ մը ցորեն տանել բաշխելու
սովատանջ հնդկներին :

— Անգլիան վիթթորիա թագուհին
այցելեց Իրլանտաի մայրաքաղաքը
Տըպլին ուր քաղաքին կողմէն մեծ
հանդէսով ընդունուեցաւ : Իրլանտա-
ցիներն իրենց երկրի վարչական ազա-
տութեան համար անգլիական կառա-
վարութեան դէմ ունեցած պայքարը
թագուհին դէմ ցոյցերով յառաջ
տանիլ չուզեցին : Թագուհին ալ իր
կողմէ Իրլանտացիները սիրաշահելու
վարմունք մ'ունեցած էր այս վերջին
օրեր :

— Կերելի թէ գլխաւորապէս Ճա-
փոնի ազդեցութեամբն էր որ Բօրէա
համաձայնեցաւ Ռուսիայի հետ և Բօ-
րէաի ու Ռուսիայի միջև ծագած մի-
ջադէպի կարգադրութիւնը որի մասին
գրուած է նախորդ թուով, Ռուսիա-
ին եղած նշանաւոր զինուորութիւն մը
չհամարուիլ Ճափոնի մէջ :

— Վերջին լուրերին նայելով, ո-
րովհետև Մազաթօի նաւահանգիստն
ստանալու համար Ռուսիային Բօրէաի
և Ճափոնի հետ ըրած բանակցու-
թիւնները չյաջողեցան Բօրէաի ընդ-
դիմութեան պատճառով, որին ոյժ
տուաւ Ճափոն, Ռուսիա, այդ անյոյն-
ղութեան վրայ, կը պահանջէ այժմ
Բօրէաէն որ պարտաւորութիւն ըս-
տանան Բօրէ կղզին ուրիշ ոչ մէկ
պետութեան չտալու : Բայց Ճափոն

հաշտ աչքով չնայիլ Ռուսիայի ըրած
այդ պահանջի վրայ և բանակցութիւն
ները կը շարունակուին դեռ :

— Վաշինկթոնէն կը հաղորդեն թէ
պատերազմական պաշտօնարանը լուր
ստացուած է որ փիլիպպիններ զօ-
րավարը Ակուինալտօն Մանիլա կը
գտնուի ուր պահոււրտած է թաթալ
թաղին մէջ :

— Պուլկարիա Ֆէրտինանտ իշխա-
նը որ կոմս Մորանի կեղծանունով կը
ճանբորդէ, Խտալիայի Սան Բէմօ ամա-
րանոցն եկած է ուր կը գտնուին այժմ
իր մայր և իր գաւակներ :

ԳՐԱԿԱՆ ԱՁԴ

Ոմանք իրենց հեղինակած կամ
հրատարակած գիրքերէն կը զրկեն
մեզ, Արմէնիայի խմբագրատան մէջ
ծախուելու համար : Որպէս զի թէ՛
իրենք աւելորդ նեղութիւն կրած չի-
նին զրկելու համար և թէ՛ մենք ալ
ոեւէ պատասխան մը իրենց գրելու
համար, այդպիսի փափաք ունեցողնե-
րի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք
հետեւեալ տողերին վրայ :

Նոր գիրք մը հրատարակողը նախ
2 օրինակ անկէ պէտք է զրկէ մեզ,
անոր հրատարակութիւնը լրագրա-
կան սովորութեան համեմատ ծանու-
ցուելու համար Արմէնիայի մէջ «Նոր
հրատարակութիւններ» վերնագրին
տակ : Իսկ եթէ կուզէ նաև որ նոյն
գրքէն ծախու գտնուի Արմէնիայի
խմբագրատան մէջ, պէտք է որ մաս-
նաւոր նամակով մը իմացունէ մեզ իր
պայմաններ և մեր հաճութիւն ստա-
նալէ յետոյ զրկէ մեզ մօտ ծախուելու
համար : Կը խնդրենք որ ոչ ոք չկան-
խէ մեզ այդպիսի դրավաճառական
յանձնարարութիւն անել, առանց մեր
հաւանութիւն ստացած լինելու : Հակա-
ռակ պարագայի մէջ, իրենց զրկածի
համար ոեւէ պատասխան տալու պար-
տաւոր չենք համարել մեզ :

Մեզ յայտնուելիք պայմաններն
են. 1. Գրքին գինը՝ քանի՞ է Մար-
սէյի մէջ ծախուելու համար : Եւ որով-
հետեւ ընդհանրապէս Մարսէյէն
դուրս գանալան տեղերէ գնել կու-
ղուին այդ գիրքեր, հարկ կը լինի
Մարսէյի համար նշանակուած գնին
վրայ աւելցունել նաև փոստի ծախ-
քը :

2. Ի՞նչ զեղչ կը լինի խմբագրու-
թեան համար եթէ կանխավճարով
ուզենք գնել. և ի՞նչ զեղչ կը լինի ե-
թէ յանձնարարութեամբ միայն ըն-
դունիլ ուզենք (այսինքն ծախուածին
միայն ստակը տալու, իսկ չծախուածը
իր տիրով վերագրաձնելու պայմանով,
փոստի ծախքերը տիրով հաշուին ան-
ցնելով) :

ՀՐԱՏԱՍԱՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա-
կած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ
կը լինի Պարսկաստանի Հայերէն հա-
մար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ
նշանակուած գիներովն :

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՑԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ (Սպառազան) Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՑԱՅԻ Գ. ՍԱՂՄԱՍ ԻՍԻՍՏԵԼԻ Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄ-ԲԱՊԵՏԱՑ (Սպառազան) Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՂԻՆԵՐԸ. — (Հայաստանի պանդխտության տարածումը հետեւանքների մէջ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վերականգնողական) Դին (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.

Զ. ԳԱՄԱՌ ԳԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՏԱՐԱՆ յետ այբուբենի աւարտելուն (Սպառազան) Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆՔԸ ՅԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ. (Սպառազան)

Ը. ԹԻՒՐԿԻԱԻ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վերականգնողական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բռնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներ թուին բազմաթիւ մէջ ցուցանել ալ կցուած է տետրակին վերջը: Դին 50 սանթմ (35 սանթմ):

Թ. ԱՐԱՐԵՆԻԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա. տարեգրքին թիւերը այժմ բոլորովին պատշաճ և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ չորսնից էլ Ս. ԹՈՐՈՒՆԳՅԱՆԻ գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութամս քերքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) (1 ֆրանգ) 1 ֆր. 40 սանթմ

Ժ. ՎՐԵՒ (Պուլկարի մէջ Թիւրքերէ արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսիք չեն իրենց դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սնթմ) 20 սնթմ

ԺԱ. ԹՈՒՄԱՅ ԲՈՅԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ Թիւրքերէ արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յուններն ինչպիսիք միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (0,15 սանթմ) 20 սանթմ

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուած գիրքերի մանրամասն ցուցակը հրատարակուած է Արմենիայի 14րդ շրջանի 77, 78, 79, 80 և 81 թիւերին մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի տպած լինելով, պատրաստ ենք ձեր աչիս զրկել անոնց որոնք կը փափաքին մեր գրացուցակներ ունենալ, եթէ գտնէ 50 սանթմ զրկելով գիրք ուղեն մեզնէ նախապէս. այդ ուղուած գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը զըրկուին գրացուցակներն ալ:

Ամեն երկրի փոստերը, քանի՜ սանթմի համար ալ լինի, մանտա տը փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար Մարտիի մէջ:

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրք-

քերը որոնց առջեւ նշանակուած գիրքերին մէջ հաշուուած է նաեւ զրկելու փոստի ծախքը:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ու զոյնները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլո) համար 25 սանթմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ (1794-1894) ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթիւ 1894 թուականին հրատարակուած այս միաձալ գիրքով և լուսատիպ (phototypique) չքիլ պատկերի մեծութիւնն է 50x35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70x45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով: Մէյտեղը գրուած է Հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Քէնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բոլորովին 1894ին Հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագրները, անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետների պատկերներով:

Գինն է 4 ֆրանգ, ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանգ և 50 սանթմ:

Գալիքստրուս Լ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան իսկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794-1860: Մէկ լուսատիպ պատկերով: Գինն է, ճանապարհածախքով մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սնթմ:

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ զրկելով:

HISTORY of the ARMENIANS IN INDIA. From the earliest times to the present day. By MESROB J. SETH Armenian examiner to the University of Calcutta and Member of the Asiatic Society of Bengal. Calcutta. 1895.

(Price: 5 francs at Marseilles or 5 fr. & 50 centimes post free.)

(Մարտիի մէջ 5 ֆրանգ է. Մարտիէն դուրս զրկուելու համար 5 ֆրանգ և 50 սանթմ):

Արտուր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Քարբերդու, Չարսանճագի, Ճապաղուրի և Երզնկայու: Թաւելուած ըստ ինդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ»: Աշխատասիրեաց Պոդու Դ. Վ. Նաթանեան. 2 ֆրանգ:

— ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ. (Յատկապէս պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղթականներուն կեանքի, ժամանակի և դրամի խնայողութիւն ընել տալու հարկ եղած դիւրութիւններն ընծա. յելու համար) Աշխատասիրեաց Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագր. Նիւ Եորք, Էլիաս Խալա և ընկ. 1897: Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ արդէն հոն գտնուողներին համար շատ կարեւոր գիրք է: Գինն է 1 ֆրանգ և 25 սանթմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՐ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏԵՐՆ ԱՆՆՈՒԱՆ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՊԲԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տիպի պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թիւնքարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքաւորքով որչա՞փ չարիք. ների պատճառ դարձած է և վերջ Վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Դին 1 ֆրանգ, (75 սանթմ):

ԺԲ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանի ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տպաւորութիւններէ տակ իւրերեքմէ գրած ոտանաւորներն որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ: Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տեղագրուած ազգային երգարաններէ մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւն վաղուց արդէն արգիւտուած է, և Ասիայ և Արմենիայ լրագրներին մէջ: Նմոյշներ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրած են նաեւ թէ՛ այդ ոտանաւորներ ինչ տպաւորութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են: Դին (10 սանթմ) 15 սանթմ:

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ՉԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՂԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ԳՐՔԵՐ ԳՈՐԾՈՒԳԱԼԵԱՆ 1894

Պուլկարի անկախութեան հերոսներէ մէկին, Չաքարիա Սթոյա. նովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յետփոխական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարի Ազգային Ժողովի նախագահ դառնալ խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարի Թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականների գործունէութեանը մասին: Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղինակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըփէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առթիւ:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ «Չարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողների հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի

գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանգ և 40 սանթմ:

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25% զեղչ կը լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանգ է):

Առձեռն ամերիկեան ԲՈՒՍՐԱՆ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ. (Յատկապէս պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող հայ գաղթականներէն գործաւոր և բազմաթիւ քիլ ուսեալ դասակարգին Անգլիերէնի մէջ աւելի յառաջ գիմելուն նպատակով համար) Աշխատասիրեց Պետրոս Ռ. Թորոսեան: Կը պարունակէ աւելի քան 25,000 բառեր: Նիւ Եորք. Էլիաս Խալա և ընկ. 1899:

(«Պիտանի գիտելիքներ») և «Ինքնուսուցիչ անգլիերէն լեզուի» հեղինակ Տիար Պ. Ռ. Թորոսեանի Յրգալիստասիրութիւնն է այս որ կը հրատարակուի Նիւ Եորքի մէջ ինչպէս արդէն ծանուցուած էր: Աշխատասիրողն իր աչքի առջև ունենալով ասկէ առաջ հրատարակուած անգլիերէնէ հայերէն բառարանները, լանա. ցած է լաւագոյն բան մը արտագրել իր գծած սահմանին մէջ որի վասին բացատրութիւններ տրուած են գիրքի յառաջաբանին մէջ: Ինչպէս և «Անգլիերէն և հայերէն ցարդ հրատարակուած բառարաններու բազմա. տական քարտեղ»ին մէջ որ առանձին տպագրուած է: Անգլիերէն ամեն մէկ բառի առջև իր հնչումը գրուած է հայերէն տառերով:

Այս բառարան որ իր յառաջաբանէ և յաւելուածներէ զատ, 360 երկնիքեան երեսներէ կը բաղկանայ փալուն թուղթի վրայ գեղեցիկ տպագրութեամբ և կազմով կը ծախուի Ուէսթ Հոպօքընի մէջ հեղինակին քով 2 1/2 տոլարի:

Կարելի է նաեւ ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն 13 ֆրանգով Մարտիի մէջ. իսկ Մարտիէն դուրս զըրկուելու համար, փոստի ծախքով մէկտեղ կարժէ 13 ֆր. և 80 սանթմ: փոստին արձանագրել տրուած (re-gistered) զրկուելով 14 ֆրանգ):

ՇԷՐՍԻՐԻ ՀԱՄԼԷՊԸ

Շէքսպիրի ՀԱՄԼԷՊԸ որ արեւմտեան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի թարգմանած է քաջ անգլիագետ Տիար Գարեգին Յ. Գալապեան, կարելի է ստանալ նաեւ Արմենիայի խմբագրատունէն:

Տպագրուած է վիեննայի Միլիթար. եանց տպարանը, մաքուր թղթի վրայ և ունի մեծ ութամաս զիրքով 183+ԻԳ. երես:

Գինն է 2 ֆրանգ և 50 սանթմ:

ՅՆՕՐԷՆ—ԻՄՔԱԳԻՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի Le Gérant: François CARRIERE Marseille. — Imprimerie du Midi